

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Livsmedelsverkets yttrande över remiss av rapport "Underlag om lokal och regional klimatomställning inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen" (M2022/01830)

Sammanfattning

Livsmedelsverket har beretts tillfälle att lämna synpunkter på rapporten *Underlag om lokal och regional klimatomställning inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen*.

Länsstyrelsen Uppsala har analyserat de förutsättningar kommuner och regioner har att minska klimatpåverkande utsläpp, och föreslår åtgärder som bidrar till lokal och regional klimatomställning. Förslagen ska kunna införas under 2023-2026. Livsmedelsverket ser positivt på att det utarbetats förslag till styrmedel och andra åtgärder som bidrar till lokal och regional klimatomställning i hela landet. Uppdragets fokus på territoriella utsläpp medför dock att mycket av relevans för livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan saknas. Framgent är det angeläget att införliva aspekter på konsumtionsbaserade utsläpp liksom att samtidigt med klimatpåverkan även beakta påverkan på biologisk mångfald, mark- och vattenresurser.

Förslagen inom *Myndighetslyft för kommuners och regioners klimatomställning* är tillsammans mycket omfattande och resurskrävande för de myndigheter som avses. Livsmedelsverket ser behov av att tydligare beskriva vilka myndigheter som berörs, vilka stöd som söks från myndigheterna och hur respektive förslag bidrar till klimatomställningen. Även avgränsningarna mellan förslagen och konsekvensbedömningarna av de enskilda förslagen behöver förtydligas.

Ett paket av förslag fokuserar helt på klimatkrav i offentlig upphandling. Om förslagen antas berörs fler myndigheter än Upphandlingsmyndigheten och dessa myndigheter behöver tillföras resurser. Mot bakgrund av att den offentliga måltidens klimatpåverkan i hög grad påverkas av andra faktorer än upphandlingen

2022-12-12

Dnr 2022/03543

och att detta perspektiv saknas, föreslår Livsmedelsverket två kompletterande åtgärder:

- Kompetenssatsning för kockar och menyplanerare i kommun och region
- Fastställande av nationella mål och indikatorer för offentliga måltiders miljöpåverkan samt införande av uppföljning av relevanta indikatorer

Livsmedelsverket har fokuserat på och lämnar synpunkter på de delar som kan beröra livsmedelskonsumtion.

Generella synpunkter

Livsmedelsverket ser positivt på att det utarbetats förslag till styrmedel och åtgärder som bidrar till lokal och regional klimatomställning i hela landet.

Dock berör uppdraget och därmed förslagen främst de territoriella utsläppen. Detta medför att mycket av det som är relevant för livsmedelskonsumtionen inte omfattas. Livsmedelsverket ser det som angeläget att konsumtionsbaserade utsläpp i högre grad omfattas och införlivas framöver. Det skulle även bidra till möjligheterna att nå Generationsmålet. I arbetet med åtgärder som fokuserar på klimatomställning behöver samtidigt påverkan på biologisk mångfald samt mark- och vattenresurser beaktas.

Vad gäller livsmedelskonsumtionen i kommuner och regioner lyfts upphandlingsprocessen återkommande i problembeskrivningen. Den faktiska klimatpåverkan från inköpta livsmedel beror dock i mycket stor utsträckning på menyplanering samt matsvinnsförebyggande insatser i restaurangen. Förutsatt att det är hela måltidstjänster som upphandlas kan upphandlingssteget påverka klimatpåverkan. I de flesta fall har dock kommunen och regionen egen måltidsverksamhet, vilket medför att upphandlingsprocessen endast står för en begränsad del av klimatpåverkan. Livsmedelsverket saknar detta resonemang i problembeskrivningen och framhåller att fokus på upphandling riskerar att stora möjligheter till minskad klimatpåverkan från livsmedelsinköpen missas.

Livsmedelsverket ser även behov av att förtydliga behovet av kompetens bland kockar, menyplanerare och inköpare/administratörer samt av tydliga indikatorer för uppföljning på lokal, regional och nationell nivå. Inom det pågående regeringsuppdraget *Insatser för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion* arbetar Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten fram förslag till nationella mål och indikatorer för uppföljning som kommer att redovisas 2024.

Synpunkter på förslagen

Förslag 1 Nationell samordnare för Färdplan för kommuners och regioners klimatomställning

Livsmedelsverket ser att en nationell samordnare kan bidra till att öka takten och underlätta för kommuner och regioners klimatomställning. Om en nationell samordnare och färdplan för kommuners och regioners klimatomställning tillsätts ser Livsmedelsverkets dock behov av att ställa krav på att även andra miljöperspektiv än klimat beaktas. I annat fall riskerar klimatfrågan att drivas i en riktning som påverkar andra miljöperspektiv negativt.

Förslag 2 Myndighetslyft för kommuners och regioners klimatomställning

Förslag 2 omfattar fyra delförslag till myndigheterna som avses stödja lokal och regional klimatomställning. Förslagen är tillsammans mycket omfattande. Livsmedelsverket ser behov av att konkretisera och tydligare beskriva vilka myndigheter som berörs, vilka stöd som söks från myndigheterna och hur respektive delförslag bidrar. Även avgränsningarna mellan delförslagen och konsekvensbedömning av de enskilda delförslagen behöver förtydligas.

Förslag 2.1 Uppdrag till myndigheter om att utveckla samverkan för lokal och regional klimatomställning

Myndigheter föreslås i utredningen få i uppdrag att integrera lokala och regionala perspektiv i sin verksamhet. Förslaget omfattar även uppdrag till myndigheterna att utveckla sin samverkan med andra myndigheter genom att förslag 2.2 och 2.3 är införlivade i 2.1. Livsmedelsverket ser problem med att flera förslag verkar vara integrerade i detta förslag, eftersom det gör förslagen svårbedömda. Förslaget omfattar även att myndigheterna ska ges i uppdrag att tillhandahålla årliga genomgångar av hinder och möjligheter rörande kommuners och regioners klimatomställning i befintlig lagstiftning samt bevaka och kommunicera förändringar. Livsmedelsverket ställer sig tveksamt till förslaget och anser att det behöver bearbetas vidare.

Förslag 2.2 En kunskapsarena för kommuners och regioners klimatomställning

Livsmedelsverket ställer sig tveksamt till att behovet av detta stöd kan motivera de mycket omfattande resurser som krävs för utveckling och underhåll av den föreslagna kunskapsarenan. Många av miljökvalitetsmålen hänger ihop varför det är viktigt med ett helhetstänk. En kunskapsarena bör därför inte fokusera på enbart

klimatombställning då det är viktigt med en helhetssyn på miljö- respektive hållbarhetsutmaningar. Förslaget behöver konkretiseras avseende vilka myndigheter som berörs samt vilka insatser från myndigheterna som ingår.

Förslag 2.3 Rådgivningscentral för försöksverksamhet för kommuner och regioners klimatomställning

I utredningen föreslås att formen för organisation av en rådgivningscentral bör utredas vidare i samverkan med föreslagen nationell samordnare och SKR. Livsmedelsverket menar att även innehåll och konsekvensbedömning, även för de myndigheter som föreslås åläggas att bemanna rådgivningscentralen, behöver förtydligas. Även alternativa lösningar avseende rådgivning bör utredas.

Förslag 2.4 Förstärkt uppdrag till statistikmyndigheter att utveckla statistik på lokal och regional nivå

Livsmedelsverket välkomnar förslag om förbättringar i statistik på lokal och regional nivå. Denna statistik blir viktig för att möjliggöra uppföljning av klimatomställningen.

Förslag 4 Standardiserad redovisning av klimatåtgärder

Livsmedelsverket ser det som positivt att utveckla redovisningen av klimatåtgärder för regional och kommunal nivå. Livsmedelsverket uppmärksammar dock att en del av de datasammanställningar som föreslås tas fram kan vara av känslig natur och kan beröras av OSL 18:13 eller OSL 18:8. I aggregerad form kan sådana data beröras av OSL 15:2. Detta perspektiv saknas i konsekvensbeskrivningen av förslaget.

Förslag 8 Ökade klimatkrav i offentlig upphandling

Livsmedelsverket är positivt till att förstärka upphandlingsprocessen gällande klimatkrav. Upphandlingsprocessen står dock endast för en begränsad del av klimatpåverkan. Livsmedelsverket ser behov av att stärka den offentliga måltiden som helhet och framhåller två kompletterande förslag:

- Kompetenssatsning för kockar och menyplanerare i kommun och region. Detta omfattar att ta fram kunskapsstöd för att balansera miljömässiga krav mot varandra (exempelvis avvägningar mellan ekologiskt och närproducerat) och samtidigt minska livsmedelsinköpen klimatpåverkan i kommun och region.
- Fastställande av nationella mål och indikatorer för offentliga måltiders miljöpåverkan samt införande av uppföljning av relevanta indikatorer i Kolada och andra uppföljningssystem.

Förslag 8.1 Uppdrag till Upphandlingsmyndigheten att ta fram vägledningar för utformning av kommuners och regioners upphandlingsriktlinjer

Livsmedelsverket önskar påtala att om detta förslag antas kommer inte endast Upphandlingsmyndigheten att beröras. Andra myndigheter med expertkompetens, däribland Livsmedelsverket, behöver involveras och följaktligen tillföras resurser.

Förslag 8.2 Uppdrag till Upphandlingsmyndigheten att utreda framtagande av fördjupade vägledningar av extra relevans för minskad klimatpåverkan

På grund av att upphandlingsprocessen endast påverkar en del av den offentliga måltidens klimatpåverkan ser Livsmedelsverket behov av åtgärder som minskar klimatpåverkan från offentliga måltider som helhet. Detta kan exempelvis omfatta lathundar som förenklar menyplanering och svinnförebyggande åtgärder samt nationella mål för klimatpåverkan från offentliga måltider, snarare än fördjupade vägledningar för upphandling av livsmedel.

Livsmedelsverket önskar även påtala att om förslag 8.2 antas kommer inte endast Upphandlingsmyndigheten att beröras. Andra myndigheter med expertkompetens, däribland Livsmedelsverket, behöver involveras och följaktligen tillföras resurser. Om detta förslag genomförs behöver samtidigt hänsyn tas till synergier och konflikter med andra miljöaspekter såsom påverkan på biologisk mångfald samt mark- och vattenresurser.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör *Annica Sohlström*. I den slutliga handläggningen har deltagit avdelningschef *Britta Ekman*, teamchef *Jonas Toljander* och rådgivare *Charlotte Lagerberg Fogelberg*, föredragande.

Annica Sohlström

Charlotte Lagerberg Fogelberg